

АРХІТЕКТОНІКА ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ Ю.І. МАШБИЦЯ

Актуальність проблеми. Нові інформаційні технології навчання, як пріоритетна ознака наукового поступу ХХІ ст., мають у своєму підґрунті масштабні фундаментальні розробки останнього десятиліття ХХ ст. [1; 2]. Так, у вітчизняному психологічному просторі видатний учений Ю.І. Машбиць здійснив розробку концепції нових інформаційних технологій навчання. Учений уперше репрезентував її у доповіді «Нові інформаційні технології навчання: концептуальний аналіз, проектування, експертиза» на звітній науковій сесії «Психологічні проблеми виховання, навчання, активності та розвитку особистості» Інституту психології АПН України, що відбулася 22-24 лютого 1993 року [1].

Мета – уперше здійснити абрис архітекtonіки психологічної концепції нових інформаційних технологій навчання, створеної видатним вітчизняним ученим Ю.І. Машбицем.

Синергійність підходу ученого виявляється у тих змістових спектрах, які окреслюють архітекtonіку концепції.

Ю.І. Машбиць виділяє такі чотири «основні напрями: 1) концептуальний аналіз нових інформаційних технологій навчання; 2) теорія і технологія їх проектування; 3) психолого-педагогічна експертиза нових інформаційних технологій навчання; 4) наукове та методичне забезпечення підготовки педагогічних кадрів до використання нових інформаційних технологій навчання у навчальному процесі [1, с. 100].

Важливою є настанова ученого саме на такій системній траєкторії здійснення дослідження: «Ми вважаємо найбільш плідним такий підхід, – наголошує Ю.І. Машбиць, – коли психологічні проблеми досліджуються в контексті всіх названих вище напрямів» [1, с. 100].

Зазначимо, що сутнісною рисою Ю.І. Машбиця як ученого є здатність окреслювати не просто певний очікуваний результат, але антиципіювати продуктивність дослідження у проекції його ефективності: «для ефективного впровадження нових інформаційних технологій», «для підвищення ефективності навчання», «ми вважаємо найбільш плідним такий підхід» та ін. [1]. Здійснюючи аналіз нових інформаційних технологій навчання, учений «у характеристиці концепту «технологія» застосовує не моно-, а бі-концептуальний підхід до його розуміння. Диференціювання концепту «технологія» він проводить у системній парадигмі. З одного боку – це розуміння технології як «системи знань про навчання», а з іншого – «у

другому значенні технологія навчання виступає як інструментарій і її можна описати як систему засобів...» [1, с. 101].

Принципово інноваційною є встановлена Ю.І. Машбицем психологічна закономірність: «Описані два ракурси аналізу технології навчання невіддільні і в той же час нетотожні, що виявляється при співвіднесенні технології навчання та його теорії» [1, с. 101].

Своєрідною особливістю концептуального аналізу Ю.І. Машбиця є окреслення нових горизонтів бачення і розуміння сутності нових інформаційних технологій навчання. Зокрема, у співставній проекції учений наголошує: «це вимагає більш точного, ніж це робиться в сучасних теоріях, опису процесу навчання, діяльностей учня і вчителя» [1, с. 101].

Здійснена ученим характеристика впливу нових інформаційних технологій навчання «на всі аспекти навчання – на його зміст і методи, на діяльність учня і вчителя» – це панорамне, складноструктуроване розкриття як «структури структур» (Г.С. Костюк) стрижневих систем нових інформаційних технологій навчання. Зазначимо, що учений виокремив близько тридцяти сенсотвірних спектрів, аналіз яких вимагає окремого розгляду.

Визначальною рисою концепції Ю.І. Машбиця є її трансгресивність, що дає змогу вийти за межі усталених теоретико-методологічних парадигм і окреслити їх принципово нові ракурси, нові фундаментальні змісти. Так, учений, висвітлюючи застосування експертних систем, наголошує: «Досвід роботи дітей з мікросвітом показує, що вимагає перегляду така фундаментальна проблема педагогічної психології, як закономірності переходу від учіння в рамках системи навчання до самонавчання» [1, с. 103-104]. Аналізуючи досвідні дані учений зазначає: «Це дає змогу зробити висновок, що перехід учіння в рамках системи навчання до самонавчання в умовах нових інформаційних технологій здійснюється інакше, ніж в умовах традиційного навчання і має свої закономірності» [1, с. 104].

Насамкінець зазначимо, що здійснена Ю.І. Машбицем характеристика взаємозалежностей концептуальних стрижнів «теорія – технологія – проектування навчальних систем – експертна система» мають невичерпний евристичний потенціал для сучасних як теоретико-методологічних, так і експериментально-технологічних наукових розвідок.

Висновки. Створена Ю.І. Машбицем унікальна психологічна концепція нових інформаційних технологій навчання – синергійна за своїм змістом, креативна за дослідницькою технологією, взірцева за структурною організацією – і має ціле сузір'я непересічних ідей для сучасних дослідників.

Список використаних джерел

1. Машбиць Ю.І. Нові інформаційні технології: концептуальний аналіз, проектування, експертиза. *Психологічні проблеми навчання, виховання, активності та розвитку особистості* : матеріали звітної наукової сесії Інституту психології АПН України, м. Київ, 22-24 лютого 1993 р. Київ, 1993. С. 100–108.

2. Основи нових інформаційних технологій навчання : Посібник для вчителів / Авт. кол. ; За ред. Ю.І. Машбиця / Інститут психології імені Г.С. Костюка АПН України. Київ : ІЗМН, 1997. 264с.